

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Մասնա լրագիրն 5 անգամ կը հրատարակուի շաբաթը. 4 Օրաբերք եւ 1 Շաբաթաբերք
Տարեկան Կին. 4 Պոլսոյ համար 180
Պատուագ 10 Մին
Լեզուանայ գին 4 Պոլսոյ 90 Ղրդ
Պատուագ 5 Մին
Իրաւաբանիւր բուց գին
Շաբաթաբերք 60 փրդ
Օրաբերք 20

Դուրս գալով լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է. Եւ անուցմանց սղող մէկ անգամի համար 3 Ղրդ երկու անգամի համար 2 Ղրդ. Կրակայս վերաբերեալ համարի կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիրն Տնօրէնի պիտի ուղարկէ. Եւ Ծանօթ ծախքն ալ որեւորից վրայ է.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 45 ՓԵՏՐՈՎԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Թուրքո - Եւրոպական վեճը խաղաղ ընթացի մէջ մտաւ եւ քիչ ժամանակէն երկու կողմանէ դեռապահական յարաբերութիւնները պիտի հաստատուին. Երգէն Բ. Պառն հրատարակեց որ Եւրոպացի դէմ ձեռք առնուած սպառնական միջոցները վերցած են. Զոհաստանի թագաւորն ազգային ժողովը լուծեց եւ երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները երկու կողմէն ամիսէն պիտի կատարուին. Լաւայի Լ. Բէրի օսմիականներն իրենց ձայնը կարած կերելին. Տէրութեանց միաձայն տուած խորհուրդները խաղաղութեան կողմն ըլլալով, Եւրոպական չէին կրնար ուրիշ դաշնակցի մ'օգնութեան վրայ յայտ դնել. Ռուսիոյ կայսրն ինքնազիր նամակ մը գրելով Վեդըգ թագաւորին ինչպէս որ եթէ դեռապահութիւնն յայտարարութիւնը մերժէ, Ռուսիա իրեն պիտի յայտարարութիւնն ստորագրող տէրութիւններէն մէկը չլինար բնաւ որ եւ Կերպի նպատակ Զոհաստանի. Միացեալ Միացեալ զեռպանն ալ իր տէրութեան կողմանէ ազգարարութիւնն որոշեց թէ երկու կողմէն զայտարարութեանը կը վստահուին. Լաւայի մեծ հատարագութեան անկողմնակալութիւնը ծանուցեց է. Մօսքուայի կաթիլը հեղեղացող խաղաղասիրական խորաններ առաւ իր յորդորէ զերեւոր որ Ռուսիոյ օրինակին հետեւին. «Տասնութեք տարի կայ, կըսէ, Ռուսիա անշուշտ աւելի միջոցներ ունէր պատերազմը շարունակելու, որոցմէ Զոհաստան զուրկ է հիմայ սկսելու համար. այսու ամենայնիւ Ռուսիա Փարիզի դաշնագրութիւնն ընդունեց. Միացեալ տար համար իր զօրութեանն ու պատուէն թան մը կրնայե՞նք. Ռուսական լըրագիրն խաղաղեց. Եւ Ռուսիոյ օրինակին ալ ցոյց կուտայ որ նմանապէս սկիզբներն անյաջողութիւններ կրած են. բայց եթէ թաղութիւնը որ Զոհաստանն այս խորաններուն հետեւի, իր ներկայ գիշումը մի միայն պարզ ձեռքէ, եւ քիչ կամ շատ հեռաւոր ազգային մը մէջ անհաւանական չէ որ եր առաջուան խաղաղեց ընթացքը նորէն ձեռք առնաւ. Բանի մը լրագիրներ ծանուցին թէ Ռուսիա Զոհաստան ըսկ իր համարումը չկորուսանելու համար Վիւրտը Զոհաստանի տարաւ ծրագիր մը ներկայացուցեր է. բայց այս զրոյցը պարզապէս երեսակայական ըլլալով է. Երկու երեք տարիէ ի վեր Վիւրտի խնդիրն այնչափ յազուեղով չլուծուեցէ ետեւ. Ռուսիոյ համար խոհեմութիւն չէր ըլլար դեռապահութիւնն հետեւեալ օրն այնպիսի ծրագիր մը ներկայացնել. Ռուսիա առ

այժմ կերելի որ իր լրագրութեան թիւնն Եւրոպական տէրութիւններէն զատել չուղեր, եւ մինչեւ անդամատոր համար Վեդըգի մէջ կատարածները կրնան երկու որ Վաղդիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ դադարեալ համաձայնութիւն մը կայ. Ռուսիա կարեւոր թերթեր ալ Վաղդիոյ Վաղդիոյ եւ Վաղդիոյ մէջ դադարեալ դաշնակցութիւն մը կը ծանուցանեն, որուն համեմատ Վաղդիոյ եւ Վաղդիոյ մէջ պատերազմ ծագած ժամանակ Վաղդիոյ չեղորութիւն պիտի պահէ, եւ ասոր փոխարէն թիւրքէն մաս մը պիտի արուի եղեր իրեն. Բայց այսպիսի զրոյցները շատ անդամ իրողութիւնը հասկնալու համար եւ դաժ ժողովը ըլլալով, անմիջական կարեւորութիւն չունին.

Վեդըգի երկրորդեաց խնդիրը Փարիզի լրագիրներուն բաւական նիւթ առաջ ետեւ կերելի որ վերջնապէս մտ է. Վաղդիոյ կէս պաշտօնական թերթերը Բուսիոյ մասը անսկիւն կուղէին. Ռուսական թերթերը Վաղդիոյ դադարեալութեան մը ծախսեալ պայմանագրին մերժման մէջ. Բայց Վեդըգի պաշտօնականներն այս առարկային խորհրդարանին մէջ բաց է ի բաց հերքեցին. Կերպի որ Վաղդիա ծանուցող իր մ'ալ զրկած է Վիւրտը, որուն Վեդըգի տէրութիւնը դաշնակցութիւն պատանան մի ամիս առաջ եղեր.

Վաղդիոյ ծերակայան մէջ հասարակային դժմարանաց վրայ բացուած վիճաբանութիւններն անցեալ շաբթու ծանուցած ենք. Երգէն ետեւ օչինչ նուազ կարեւոր վիճաբանութիւն մ'ալ անցեալ տարի դրուած լրագրական օրինաց արդիւնքն եւ հետեւութեանց վրայ բացուեցաւ. Վ. Տէ Մօրա՝ այս նիւթի վրայ ըրած հարցումն ընդլայնելով ըստ թէ լրագրական նոր օրէնքը հաստատուեցէն ի վեր նոյն խի կառավարութեան արդիւնքն դէմ դիմադրելու յարձակումները կը շատանան. Օսթրիական միջոցները լրագրաց աւելի ոյժ կուտան. քան թէ միտա. դատի կոչուող խմբագիրներն անշուն վիճակէ մը յանկարծ համարաւ կատանան, եւ քանի մը հարկւր փրանք տուողներն ու քանի մ'ամիս բանտարկութիւնն ընկերութեան եղած վնասը չեն փոխարիներ. Եւս պարագային մէջ կառավարութեան երկու եղանակ իւր գործելու. մէկը վերադարձական, այն է արուած նոր ազատութիւններն եւ առնուլ, եւ միւսը յառաջդիմական, այն է դանտը աւելի ընդարձակել.

Վ. Տէ Մօրա՝ առաջին եղանակը չառաջարկել, այլ ընդհակառակն կը փափաքի որ երկրին կառավարական գրութիւնը նոր օրէնքութեանց աւելի յարմար ըլլայ, ուստի կը պահանջէ որ այս ազատութիւնները կատարելագործուին. խորհրդարաններն աւելի պաշտօնէից պատասխանատուութեան հաստատուելով պահանջելու, քան զայն դրու-

տու ըլլալու սկզբունքը. հաստատուելով. Եւս առնել, ըստ, ամեն բան կրնայ վիճուիլ առանց իշխանութեան դադարեալ գրութեան. Կառավարութիւնը ժողովներուն իշխանութիւնն ընդարձակելով, եւ տէրութեան դարձող մէջ անոնց աւելի ազդու եւ իրական մասնակցութիւն մը տալով, ազդին ստոյգ բաղձանացը պատասխանած կըլլայ. Մանաւոր 1869 թ. երեսփոխանական ընտրութեանց միջոցներէն առաջ կառավարութիւնը խոհեմութիւն մ'ըրած կըլլայ ընդհանրապէս մասին գլխաւոր յարձակողական փառք ձեռքէն առնելով.

Վեդըգի պաշտօնէի Վ. Ռուսիա այս առարկային պատասխանելով ծանուց թէ կառավարութիւնը լրագրական օրէնքն առաջարկած ժամանակ դիմել որ բուսն եւ անիշխանական դրուածներ ալ պիտի հրատարակուէին եւ յիմարական յոյսեր ու կոյր տեսելութիւններ երեւան պիտի ելնէին. բայց այս յոյսերն ու տեսելութիւններն անկէ առաջ ալ կառավարութիւնը նախամեծար համարեց որ դիմանքները դիմանքն ինքն, եւ մարդոյ ու կուսակցութեանց դէմ դէմ գտնուէ. Եւրկայ չարեաց դարմանը կրից եւ կուսակցութեանց անիշխանութեան եւ կառավարութեան գիրներուն մէջ եղած ամեն անհաշիւ խառնաշփոթ սկզբունքներն եւ վարդապետութիւններն իրարու դէմ ելնելով եւ զիրար հերքելով կոչնչանան երբոր կառավարութեան դէմ յարձակելու համար միութեան փորձ կընեն. Իսկ պաշտօնէից պատասխանատուութեան գալով Եւրոպական ընդհանուր ընդհանրութեան առջեւ, ըստ, միայն մէկ մարդ մը կայ որ իր ծառայութեանց մեծութեամբ կրնար ազդին պատասխանատու ըլլալ, եւ այն ալ վեհապետն ինք է. Եւս կուղէր վեհապետին պատասխանատուութիւնը ծածկել, բայց կը ծանուցանեմ որ նոյն խի այս պատասխանատուութիւնն է իր վառքն ու մեծութիւնը.

Ներքինական այս վիճաբանութիւններէն յայտնի կը տեսնուի որ նոյն խի կայսեր հաւատարմի կուսակցները ծանուցանելու կը համարեն իր անհաւան իշխանութեան մէկ մասն ի բաց թողելու. Վաղդիոյ վեհապետ եղած գտնէ ներքին օրէնքագրութիւններով, ինչ պիտի ընէ. Եւրկայ օրէնքագրութիւնները կրնան յարմարի անիւրձ եւ անվարժ տաղանդի մը. Եւս մասնութիւններն են որք պատճառ կուտան պաշտօնէից պատասխանատուութեան հաստատուելով պահանջելու, քան զայն դրու-

թեամբ միայն վեհապետը պատասխանատուութեան առաջ ըլլալով իր վրայ յարձակումներ չեն ըլլար. Բայց Վ. Ռուսիա յայտարարութեանց նախելով, Եւրկայ Վ. դեռ մտադիր չերեւիր իր անհաւան իշխանութիւնը թողելու.

Վաղդիոյ խորհրդարանները բացւեցան եւ առժամանակեայ կառավարութեան գլուխն այս առթիւ իր խօսած ճառին մէջ ծանուց թէ կըրծնից, ասպարհութիւնը, դատարարականութեան, հասարակային գումարանց եւ ընկերութեանց ազատութիւնները հրատարակուած են, եւ խորհրդարաններուն կը մնայ զանոնք կանոնաւորել, առանց նուազեցնելու. Կառավարութեան ձեռք առած քանի մ'առեւելոյթի հակառակ միջոցներն յեղափոխութեան օգտին համար էին. Եւս դրութեան ողբով տողարեալ զօրաւոր ընկերութիւններ կային (ճիշդ վիճակներն ըսել կուղէ) զորս պէտք եղաւ արտաքին. Կառավարութիւնը հին կուսակցութեանց եւ անհամբերներու դէմ միջեւ հարկին մէջ գտնուելով, պարտաւորեցաւ ինքզինք ազդու կերպիւ պաշտպանել. բայց յաղթութեանէ ետեւ երեք, այն վրէժ ինքուր թիւնները թող չառնաւ, որք յառաջ յաճախ կը պատահէին. Միտաւորութիւնն դրեալ անշուր ռիկ մը գործուեցաւ, որ յայտնապէս ցոյց բաղդութիւնը. եթէ ազատութեան սկսելով թշնամիներն իշխանութիւնը վերստին գրաւէին.

Վերջին մարշալստան ելումից եւ զինուորական բարեկարգութեանց պէտքը նշանակելէ ետեւ, իտալականութիւն յայտնեց որ Վաղդիոյ ազատատարութիւնը կը վերջանա. Եւս հոս մ'անկումն, ըստ, Վաղդիոյ յարաբերութիւնները չաւելց օտար տէրութեանց հետ, այլ ընդհակառակն անանց համակրութիւնն աւելցաւ. Ի վերջոյ ծանուց թէ առժամանակեայ կառավարութիւնն իրեն աւանդեալ իշխանութիւնն անապարտ պահելով, խորհրդարաններուն ձեռքը կը յանձնէ խորհրդարաններն ալ նոր պաշտօնէութիւն մը կազմելու. գործը դարձեալ Վեդըգի յանձնեցին. ուրեմն ետապետութիւն հաստատուելու զրոյցներն ստուգութիւն չեն գտներ.

Միտ կողմանէ դաշակողոյ թագուհին ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ուր կըսէ. «Բանութեամբ եւ ըստ մեծի մասին նենդաւոր միջոցներով ընտրեալ խորհրդարանները չորս փուլաւոր մարդոց հրաւիրանքը գումարուելու վրայ են. Եւս մարդիկը զօրքերը միջոցներով եւ մինչեւ անգամ եղեռնագործներ իրենց օգնութեան կանչելով, իրենց պատճառած ոտքաւորանք, յաջողեցան իրենց վրտ եւ աղիւսները բռնաւ որո թիւնն այն սահմանող լու-

Թեան տեղ գնել, զոր գրեթէ ամեն-
քնն ալ երգում էին պաշտպանելու,
եւ երկրին օր ըստ օրէ անխնայա-
նոր կրօնը օրէնքն ու սովորու-
թիւնները վերցնելը, ճամանակն եկաւ,
որ օրինաւոր երեւոյթանքներ եւ ծերա-
կուտի անդամներ, որ դուք եւ ամբողջ
ազգը՝ որ այսպիսի մեծ գայթակղու-
թեան մ'անապարհք հանդիսատես ե-
ղար, իմ ձայնս լսէք: Ա. Պետրոսի
եւ Ա. Ֆելիքսի Թաւանգը ոչ
եւս կրնայ այսպիսի տեսարան մը նը-
կատել՝ առանց գոնէ իր գանդատու-
նայ ձայնը բարձրացնելու: — Ստու-
գիւ այս անգամները գահակորոյս
թաղուէ, ոյ մը բերան անյարմար չեն
գար, բայց կասկածելի է որ Սպանիոյ
մէջ ազգեցեւոր ինչ ունենան:

Հեռագրական լուրերը կը ծա-
նուցանեն:

Վիեննայի Տէպա լրագիրը կը ծա-
նուցանէ թէ Վ. Ռանկապէ գեղար-
տագործին մասնակցող տեքսթիւնայ
յատուկ ծանուցագիր մը մատուցել է
Վ. Տէլիեմանի կողմէն: Վ. յո ծանու-
ցագիրը կը հաստատէ թէ Յունու-
տան գեղարտագործին յայտարարած
թեան հաւանութիւն տալու հարկին
մէջ գնաւոր է: Բայց միանգամայն
կատու կը քննադատէ գեղարտագոր-
ծին որոշումն ու Վ. Պրան արարե-
լը: Ծանուցագիրը ցուէ կը յայտնէ
Վիեննայի լրագրին եւ Վիեննայի չափե-
րու լրագրին մուշտեւուն վրայ եւ
կը վերջացնէ փափաք յայտնելով որ
տեքսթիւնները փոխանակ Հունաս-
տանի հիմնական սկսեալ իրենք օգ-
նեն գործող: Վիեննայի լրագրին:

Բաժն լրագիրն ալ կը ծանուցանէ
թէ գեղարտագործին մասնակցող տե-
քսթիւնները չընդգրկուած ծանու-
ցագիր մը կը պատրաստեն ուրիշեալ
գումարման ընթացքը միտումն ունե-
ղաւորելով ցոյց տալով միանգամայն
անպաշտօն մէջ աշխատեցող վեճե-
րուն գեղարտագործին միջոցաւ լուծ-
մանը յարմար դարձաւորներ կը յայտ-
նեն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քրոջարթի օրը մեր օրակերթը
մամուլը գրեւոր միջոցին ի լրոյ գրած
էինք թէ Պուաւ փայտի յուղարկա-
ւորութիւնը կատարուելու վրայ է,
բայց մարմինը թերով չորեքունակ օղե-
րուն գէշութեան պատճառաւ տակա-
ւին հասած չէ եղեր:

Վրոյն օրն և երկի խառն րազմա-
թիւն մ'այսչափ հանդիսին անցնելը
ճանրանելը յոռեցան, բայց անխնայ
թիւններն ի գերեւ եղան:

Վրոյն թէ հանգուցեալ պաշտո-
նէին հին պատմութիւններն մէկը, Հա-
սան աղա անունն որ իր գործիքն աղա-
սին էր, անոր մահու ընէն երկու օր
ետեւ ինք ալ մեռել է: Եւ մարմինն ի-
միանին Սայրաքաղաք կը փոխադրուի:

Բարձրագոյնը կը գրեն թէ
չունենուն մէջ կատարութեան հիւան-
դութիւն մ'իյնալով իստեն հողին չափ
խաւեր են, օրինակ 17ր մեռել է: Տե-
ղարկան կատարութիւնը հրապարակ
է որ լրագր կատարած շունքը պատմու-
թիւ վերջինն է: Եւ թէպէտ գուտսին
գիտութեան հրամանատարն առաջար-
կել է որ շունքներն ամենքին ալ թոյն
տալով վերջնայինն ըլլայ այս գեւ չէ
կարծադրուել:

Վիեննայի Օմանտան գեղարտատան
նախկին քարտադր Տիմիթրի Երև-
թաղի պէջը լրագրական գիւտնին
Սաւալին անուանեցաւ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԷՍԶԱՄԵ ՈՒՄՈՒՄԻՆԻ			
43	փետր. հինգշաբթի իրիկուն	43	36
44	» ուրբաթ առաւօտ	43	38
	» րազմեցաւ	46	42
	» վեր գին	46	08
43	» չարաթ առաւօտ	46	40
»	» րազմեցաւ	46	44
»	» կէս օր դրոշմեցաւ	46	44
»	» րազմեցաւ	46	44

Ս.ԶԳ.ՍՅԻՆ

Սահմանադրութեան յանձնաժո-
ղութիւնը քրոջարթի օրը գործելով Բե-
րայի Ս. Երարդու թիւն եկեղեցին
գումարութիւնը որոշեց մինչև գալ շար-
թիւն իր գործն աւարտելու ծանալ, և
յետոյ Տեղապահ արարածին ինդրել
որ երեւոյթանքն սկսն ընդ հանուր ժողով:
Գումարութեան հրաման տալով Վ. Պրան
նէն, որպէս զի յանձնաժողովն իր պար-
տականութեան համեմատ փոխանակեալ
Սահմանադրութիւնն ինք հանուր ժո-
ղովոյ ընտելութեան ու հաւանութեանը
յանձնէ: Եւ երբեք ալ Վ. Պրան փա-
ւերացման ներկայացուի:

Պառն Ժողովը Վ. Պրան ինդրել
մատուցած ըլլալով, որպէս զի արդիւն
հիւանդանոցի շնորհած հայտնաւոր
ներէ համար քրոջարթի կատարութեան
թիւնը մարդարկարար ընդունելոյ օյս
յանդիր, և հիւանդանոցի շնորհած ծ-
րական հայր 150 օրակէն 200ի հանելոյ
Յայտնէ որ կայսերական կառա-
վարութեան այս նոր շնորհը 2500 գու-
րու շինական գումար մը կը կազմէ,
որ հիւանդանոցի ծախսոց բաւական
մեծ նպաստ մ'է:

Վմեն. Տեղապահ Արարածը Ա-
լիկի վիճակայ կոնդակ մ'ազդեց, ու-
րով կ'իմայնէ թէ Վ. Պուաւ միայն
հաւանութիւն տաւ և Ստեյն Ա-
կոզս Ազիսիոսին իր հայրենի երկ-
րին մէջ բնակելու րազմ կ'աղկոսու-
թեան ինդրել կաւ ձգած է յարգելով
ազգային իրաւասութիւնը Ուստի Ա-
կոզս Եղիսիոսին թիւնը իրաւասութեան ա-
մեն առանձնաշնորհութիւններէ գուրի
ըլլալով կարող չէ ոչ եղիսիոսին ձեռ-
ն ոչ Ս. Երարդու պատգամողը տե-
րալ: Իսկ Ալիկի վիճակայ կառա-
վարութիւնը պիտի շարունակի ասիէ
առաջ Տեղապահ հաստատուած Հա-
ճիւս Գեր. Պետրոս Եղիսիոսին
հակարութեան տակ, մինչև որ ազ-
գային Վարչութիւնը Ալիկի Սա-
թիկիոսութեան ինդրել լուծէ օրի-
նաւոր կերպով:

Սայրաքաղաք պատմական Եղ-
թանայութեան հայտարարութեան
մ'ու գրած են առաջ Վրոյնին
Վարչութիւնը, ընդգէտ ինքնակոչ
Խաչատուր Վաթիկիոսին, և կը իրնդ-
րեն որ պայթակղութիւնը վերջուելով
արագ տնօրէնութիւն մ'ըլլայ ոյս բու-
ծին, ի սփոխման տառապեալ ժողո-
վաբոյ:

Սայրաքաղաք պատմական Եղ-
թանայութեան հայտարարութեան
մ'ու գրած են առաջ Վրոյնին
Վարչութիւնը, ընդգէտ ինքնակոչ
Խաչատուր Վաթիկիոսին, և կը իրնդ-
րեն որ պայթակղութիւնը վերջուելով
արագ տնօրէնութիւն մ'ըլլայ ոյս բու-
ծին, ի սփոխման տառապեալ ժողո-
վաբոյ:

Սահման լրագիրն իր հինգշաբթի
աւուր թիւն մէջ Վ. Պրան կողմա-
նէ հրամանադիր մը կը հրատարակէ,
որ անցեալները փետր. 16, 17 և 18
թուականներով (ըստ նոր տու մարի) հը-
րատարակած « Վ. Պրան և ազգային
խառն ժողովոյն և բոլոր հայերուն ու-
շադրութեան արժանի լրագիրն տեղե-
կադիր մը ու փոխադրով յարուածին հա-
մար, փետր. 25էն սկսեալ ամեն մը
գաղաքներն կը դատարարուէ դոյն:

Սահմանին այն յոգաւածը Վրոյ
նահանգին մէջ հայոց դառն վիճակին
նկարագիր կ'ընէր, զոր հրամանադիրը
« չափազանց և այլն կը գտնէ: Ժողո-
վարաց վիճակին նկարագրութիւնը, և

անոր բարե որման վրայ ուշադրութիւն
հրաւիրելը կառավարութեան մեծ ծա-
ռայութիւն մ'է լրագրաց կ'ընէր: Բայց
այս նկարագրութիւնը մինչև ինչ տասնի-
ճան կարելի է ընել առանց չափազան-
ցութեան: Վ. Սահմանադրութեան հա-
մար օրէնք մը պէտք է: ուստի րազմա-
լի է որ լրագրաց տարաբը կատարելա-
պէս ճանչցնելու համար կառավարու-
թիւնը լրագրական կատարելա օրէնք մը
գնէ, որով ամեն թիւն իր պարտաւ զա-
տնալը լու հասկնալով անոր համեմատ
շարժի:

Ար լսելը թէ Սահմանադրութիւնը
ի հարգման մէկ ամիսը լրացած ըլլա-
լով, երկրորդ ամիսան համար ալ շը-
պիտի ըլլայ եղեր: Բայց ոյս շնորհը քանի
մ'օր եւ ձրգուէր է:

ԼՐԱՐՈՆ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն ան-
շուշտ անցեալները Երարդու թիւն
Սոնտ լրագրին մեր թարգմանած
մէկ հատուածն եւ անոր վրայ մեր ը-
րած գիտողութիւնները որք է վերջի
Հերթին մէջ Վազգիրէն հրատա-
րակուելով Սոնտի պատճառ տուած
են հետեւեալ խորհրդածութիւններն
ընելու:

« Մեր թիւնակցին իր անցեալ նա-
մանքուն մէջ պարզապէս զրոյց մը
յիշած էր, որ մինչև իր անիւնը հա-
սած էր թէ Վազգիրէն գեղարտագոր-
ծի փութանք կերպին կայանան որ-
պէս զի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ
քանի մ'անգամներն համոզէ Հռոմի
ընդհանուր ժողովը երթալու: Սա-
սիս մէկ յոգաւածին նայելով մեր
թիւնակցին ակամայաբար Վարդա-
րին թիւնակցայ ձեռքը զննողուած է:
Սոսիս այն նամակը ձեռք առնելով,
Վարդարարին դէմ Վազգիրէն դէմ,
կաթիլի եկեղեցւոյ դէմ ձանք յար-
ձակումներ կ'ընէ, եւ յանուն խղ-
ճի ազատութեան դէպ ի Հռոմ ե-
ղած որ եւ է շարժման դէմ կը բո-
ղբէ:

« Երբ թիւնը բայց ի ուրիշ բա-
նէրէ մեզի կ'իմայնէ նաեւ (որ մէկուն
մարէն) անցած չէր, թէ Հռոմայ ե-
կեղեցւոյն զեղծումներէն նախ բողո-
քականութիւնը եւ ապա փոխերոկա-
նութիւնը ծնաւ: Եւս կարծիքն որ-

այնչափ դարման պատճառեւ ծայ-
րայեղ ազատական թիւնը մը, որուն
Եւտարմանը կը բաղկանայ ազատու-
միականութեան դրած գիւրբերէ, լրագրաց
յոգաւածներէ եւ Օրենսդիր ժողո-
վին մէջ խոստած ճառերէ:

« Վաթիկիոսները ոչ միայն չեն դ-
ղեր համակրութիւն յայտարարու-
թիւն մը փոխուելու զգաւորները փրա-
զի մը փութանք կերպին կայանան որ-
պէս զի Հայաստանեայց եկեղեցւոյն
թիւն անոր զգաւորներն աւելի յար-
գած եւ համակրութեան աւելի յայտ-
նել ցոյց մը տուած կ'ըլլան եւ անգիւն-
միականութիւնը որ ընդհանրական ժողո-
վը միութեան նշան մ'ըլլայ, առանց
բնաւ դաշեւու, թող Սոսիս լու հա-
մոզուած ըլլայ, Ս. Վրոյնի լու հա-
տաւորչին հին եւ պատկառելի եկե-
ղեցւոյն ծիսիցը, նախապատեւութեանը
արարողութեանց ու սովորութեանցը:

Հայ ազգայնութիւնն անապարտ կը
մնայ եւ գոհ իր լրացեալ եղ-
բայրակցելով Երարդու թիւնին քա-
ղաքակրթ ազգաց հետ, Ոչ, բնաւ
բան մը չիփոխել, այլ միայն կաթ-
իլութիւնը չորս հինգ միլիոն զուտ
աւելի կ'ունենայ: Եւ թէ այս բաղձա-
նայ բացառութիւնը կը վերադառնէ ըզ
Սոսիս եւ իր ընթերցողները, մեր
իրենց կանխաւ իմաց կուտանք թէ ա-
պաշտելու միտք չունինք, եւ միշտ եւ
հանապազ պիտի շարունակենք այս
յանցանքը գործել:

Եւ Սոնտ կը սխալի կաթիլով
թէ Սոսիս Վազգիրէն դէմ յարձա-

կում ըրած է: Եւ հակառակն, Վազ-
գիրէն միշտ մեզի սիրելի եղած է, եւ
չկայ հայ մը որ Վազգիրէն անունը հա-
մակրութեամբ չհնչէ: Վազգիրէն
մէջ մտած թիւ շատ ազատական դա-
ղապարհներ քաղաքակրթութեան փա-
փաքը, միջնադարեան տգիտութեան
եւ միջնադարեան տակաւ առ-
տակաւ մեր մէջէն մարքուելը ոչ ա-
պաքէն ըստ մեծի մասին գաղղիական
ընդուն փոքր ի շատէ ծաւալմանը
պարտական ենք: Եւ այս ծաւալումն
որ ուսմանց գիտութեան եւ քաղա-
քակրթութեան ծաւալում է, մեզի
աւելի փափաքելի է քան թէ հռո-
մականութեան ծաւալումը, որուն
կը փափաքէ Լ. Սոնտ:

Իսկ Սոնտի միւս բաղձանքը,
զոր մեզի համար իրեն համակրու-
թեան տեղի մեծ նշան մը ցոյց կուտայ,
մեր Հռոմայ հետ միութեանը փա-
փաքելով, ասիկա զմեզ չ'իջրաւորեր,
այլ մեր ծիծաղը կը շարժէ: Սոնտի
եւ իրեններուն այս բաղձանքը նոր բան
մը չէ, եւ արդէն ծանօթ է մեզ ե-
րեք չորս դարէ ի վեր: Բայց զուար-
ճալին այն է որ Լ. Սոնտ ասիկա
իրեն համակրութիւն մը կը ներ-
կայացնէ մեզ: Վաթիկի համակ-
րութիւններ Վաթիկի կամ ուրիշ կողմ-
քէ ու գաւառութեան եղող ազգեր
ալ կրնան ցոյց տալ եւ եթէ հայերն
այսպիսի համակրութիւններ փնտռեն,
ամեն օր իրենց գումար պատրաստ է:
ուստի Լ. Սոնտ կրնայ իր համակ-
րութիւնը իրեն համար պահել: Բայց
ստոյգն այս է որ Վ. Վաթիկի նախա-
գահած եկեղեցին, քանի որ իր այս
ներկայ դրութիւնը շարունակէ, « որ
աւելի հռոմէական եւ նուազ կաթո-
ղիկայ (կաթոլիկ) » է, ինչպէս այնչափ
հանճարեղ կերպով կ'ընէր (Սոնտ),
չյուսացուի որ Հայաստանեայց ե-
կեղեցին, կամ Երեւելից ու Երեւ-
մալից մէջ Հռոմի չհանդուր միլիոնա-
ւոր քրիստոնէայեան անոր հետ միա-
նան, Բրիտանիական միութեան մեր
ալ փափաքող ենք, բայց ասիկա Հը-
ռոմայ հասկցած եղանակաւ անկա-
րելի է: Սոնտի արհամարած ազա-
տամտայ հոգաւորութեան քրիստո-
նէական լրագրութեան սկզբունքը
լրագրութեան քրիստոնէական անշուշտ
աւելի մեծ ծառայութիւն մը կ'ընէ,
քան թէ Հռոմայ գերադասութեան
եւ անխաղաղութեան պահանջում-
ները:

Երբեք իստք ու Սոնտ ըսած է
նաեւ թէ իրենց ազատութեան եւ
անխաղաղութեան վրայ այնչափ պար-
ճեցող Երեւելեան եկեղեցիներուն
մէջ հասնիր հոյիւն արածելու կը տա-
նի: Եւ թողուք ուրիշ Երեւելեան
եկեղեցիները, բայց Հայաստանեայց
եկեղեցւոյ մէջ, հօտը թէպէտ հովիւը
կը յարգէ եւ կուզէ անոր ետեւէն
երթալ, սակայն երբ կը տեսնէ որ հո-
վիւր զինքն արահետ ճանապարհներէ
յտանիւր, եւ ճախիներու մէջ կը ձը-
գէ, այն առեւ կանկ կառնու, հով-
ւին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վը-
տանգին վրայ եւ թէ զինքն ու թէ
հովիւը կը փրկէ: Ասիկա ստոյգ է որ
Եւտարմանի սկզբանց Սոնտի հաս-
կըցած եղանակին յարմար չէ, բայց
մեր ալ Եւտարմանը մեզի համար
հասկնալու եղանակներ ունինք, եւ
աւելի կը սիրենք ազատութիւնը քան
թէ կըլլայ հնազանդութիւնը: Եւ թէ Լ. Սոնտ
ասիկա մեզի համար յանցանք
մը համարի, մեր ալ ոչ միայն անկէ
ապաշտելու մօտ չենք, այլ եւ Վր-
փափաքներ որ այս սկզբունքն հռո-
մէական եկեղեցւոյ մէջ ալ ծաւալի,
եւ թէ որ կը հաճի Սոնտ, այս մեր
բաղձանքն ալ թող փոխադարձ հա-
մակրութիւն մը համարի:

